

בבית המשפט העליון בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק

בג"ץ 5277/13

לפני: כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין
כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט צ' זילברטל

העותרת: האגודה לזכויות האזרח בישראל

נ ג ד

המשיבים: 1. שרות הבטחון הכללי
2. משטרת ישראל

עתירה למתן צו על תנאי

תאריך הישיבה: י" בסיון התשע"ה (28.05.15)

מזכירת הרכב: חן כ'
קלדנית הרכב: רונית י'

בשם העותרת: עו"ד לילה מרגלית; עו"ד דן יקר

בשם המשיבים: עו"ד דנה בריסקמן

פרוטוקול

עו"ד מרגלית: חוזרת על נימוקי העתירה. אוסיף כי השאלה איך אנו מתייחסים למחאה וזכותו של אדם לצאת לרחוב ולהפגין. אפנה לתשובת המשיבים. הפרשנות המרחיבה לבטחון המדינה ולמוסד החתרנות שהמדיניות הזו נסמכת עליה בפועל. לצערי, למרות שפנינו למשיבים מספר רב של פעמים במהלך השנים רק בתשובה שהתקבלה ב - 2014 טרחו להודיע לנו על השינוי שנעשה ב - 2009 לפי הגדרת החתרנות. חזרנו ופנינו רבות במהלך השנים לא פורסם השינוי הזה. זה מחדד שוב, מה ההשלכות של החשאיות הכבדה כ"כ שאופפת את פעילות השב"כ לצרכים בטחוניים מוגדרים.

כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין:

מה לדעת גבירתי צריך להיות הדבר הנכון? נכון שזהו תחום שיש בו אפור, אך השאלה היא, איך הדבר הנכון כאשר יש לשב"כ ייעודים ותפקידים למען בטחון

המדינה. איך גבירתי תנהל זאת בצורה שגם הבטחון יישמר וגם זכויות האדם שאתם אמונים עליהם יישמרו.

עו"ד מרגלית: הסוגיה היא לגבי הנגיעה של שב"כ למחאה אזרחית שגולשת להפרות סדר. אין אנו אומרים כי לשב"כ אין תפקיד חשוב לבטחון המדינה אך בגלל ההשלכות מרחיקות הלכת של מעורבות השב"כ אנו סבורים כי הגדרת הבטחון צריכה להיות ממוקדת ודווקנית.

כבוד השופט צ' זילברטל:

אם יש חשש שמחאה אזרחית תביא לשטוק קשה של המדינה סיסטמתית וכו', אז לעמוד מנגד ולא לעשות דבר בגלל שזו מחאה אזרחית? הרי מחאה אזרחית היא לא מילת קסם.

עו"ד מרגלית: עדיין ההגדרה הזו בעייתית כי היא לא דורשת אי חוקיות כתנאי הכרחי בהגדרה. יש הבדל בין התארגנות חשאית שנועדה לשתק משרדי ממשלה ופועלת בצורה מכוונת כדי להשיג מטרה כזו, לבין מחאה, הפגנות שגולשות להפרות סדר או כוללות אותן. יש כאן כמה דוגמאות המצביעות על הפרשנות המרחיבה שמוסדר החתרנות מקבלת עד היום בפועל. למשל ההפגנות בנגב.

כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין:

יתכן כי יש אלמנטים 'שתופסים טרמפי' על הסיפור החברתי הציבורי הזה בשביל ללכת צעדים קדימה בכיוונים חתרניים או בטחוניים שליליים. מה המענה לזה?

עו"ד מרגלית: למשל הובאה דוגמה בעתירה, פעיל שהובא לשיחה ולא נטענה טענה כי הוא מוביל חלק מפעילות חתרנית. אלא הוא זומן בהיותו בפעילות כזו במחאה לגבי פרוור, למעשה המדינה, בהפעלת המדיניות הזו לא עושה הבחנה בין פעילות חתרנית שנועדה לפגוע בבטחון המדינה לבין מחאה שאולי גורמת להפרות סדר. בהרבה מקרים אנשים זומנו לשיחות ונאמר להם כי הם פועלים נגד החוק ושהם מעורבים במחאה שעלולה להיות בעייתית, אך אנו יודעים כי יש הרבה הפרות סדר במדינה. אף אחד לא היה מעלה על הדעת כי מחאה חברתית תהיה בידי שב"כ, למשל ההפגנה של האתיופים.

כבוד השופט צ' זילברטל:

האקט של האזהרה, נאמר כי לפעמים זה נועד לבוא לקראת האזרח להבהיר לו מה מצבו ובאמת זה נמנע. האקט הזה כאזהרה לשמה מנומסת אני לא מניח שנגדו אתם יוצאים.

עו"ד מרגלית : אנו כן יוצאים נגד זה.

כבוד השופט צ' זילברטל :

אף אם באים אל האיש בשיחה חברית ואומרים לו זאת? מה הפגיעה בזה?

עו"ד מרגלית : יש הבדל בין תחום בטחוני מובהק כי אז לא היתה לנו בעיה.

כבוד השופט צ' זילברטל :

שאלתי על הדרך.

עו"ד מרגלית : תלוי מה הרקע? כאשר מדובר במי שמפגין אזרחות טובה יוצא לרחוב כדי להפגין והוא מקבל שיחה מהשב"כ זה מסמן את הדבר כדבר בטחוני, זה מרתיע ביותר. שיחה עם השב"כ באופיה היא מרתיעה. היא מסמנת פעילות בטחונית. זה שעושים שיחה מקובלת, זה חלק מהשיחה הפסולה הזו שלא מדובר במימוש זכויות אזרחיות ובמגבלות של סמכות על הרשות. אם אדם עומד לנצל הפגנות כדי לבצע עבירות שתתכבד הרשות ותזמינו לחקירה ותפעל בדרך המקובלת. המדינה לא אומרת כי היא מזמנת לשיחה כאשר יש חשד לביצוע עבירות, אלא היא אומרת כי היא עושה זאת לפי סמכותה הפורמלית ולפעמים לפי הסמכות הכללית, לאסוף מידע. חשוב להבין כי השלכות הקביעה בנושא מסויים נמצא ב"מנדט" השב"כ ההשלכות לא נוגעות רק לסוגיית הזימונים אלא היא פותחת פתח לפי סעיף 11 לחוק השב"כ שאפשר לקבל נתוני תקשורת בניגוד למשטרה בהיתר השב"כ. כלומר הגילויים כתובים שחור על גבי לבן. הסמכות לעצור במעצר מנהלי קשורה לפגיעה בבטחון המדינה. לגבי נתוני תקשורת, אין עילה מוגדרת בחוק, כאשר הדבר נדרש למימוש השב"כ.

כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין :

לגבי ההגדרה של החתרנות מ – 2009 שבתגובת המדינה. האם יש לכם הערה לגבי ההגדרה עצמה? כי לא הגשתם בקשה להגיב על תגובה זו. שנית, האם יש בעיה שנעיין בנוהל הנסתר?

עו"ד מרגלית : לגבי נושא הגדרת החתרנות – הבעייתיות שאנו רואים בהגדרה חוץ מזה שהיא לא פורסמה בזמן, אלא האופן שבו מפעילים זה לא נותן ביטוי להגדרה המצומצמת הזו. אנו סבורים כי יש בעייתיות. התנאי של אי חוקיות כאשר מדובר בפעילות שיש בה היבטים חשאיים הנובעים מאינטרסים של גורמים זרים, מקריאה. ישנן כמה חלופות, מקריאה. אנו סבורים כי אי חוקיות צריך להיות

תנאי בסיסי והכרחי למושג החתרנות. לפי חוק השב"כ החתרנות שהשב"כ אמון על מניעתו, היא אותה חתרנות המאיימת על בטחון המדינה או על המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו. בכל מקרה צריך שתהיה פגיעה בבטחון המדינה או במשטר הדמוקרטי. לגבי השאלה השניה של אדוני, עצם זה שמדובר בנוהל חסוי זה מעיד על הבעייתיות שבזה. אין אנו מתנגדים שכבודכם יעיינו בנוהל החסוי. יש גם בעייתיות בחקירה הפלילית ובערובות להבטחת הנאשם.

עו"ד בריסקמן: המשיבים ערים לסוגיה זו. הנושא הזה מאוד מאוד ברור להם כך התרשמתי גם מהחומר שכבודכם יעינו בו בהמשך. זו נקודת המוצא, שאין זה מתפקידו ועניינו ומטרתו של השב"כ ואין הוא פועל כדי למנוע מחאה חברתית. זה לא בגדר סמכויותיו או תחומי עניינו. אין הוא מעורב במחאה אזרחית ולהשפיע על קבוצות אידיאולוגיות כאלה או אחרות. זה גם לא מעניין את המוסד הזה. המחלוקת בין העותרים למשיבים היא, בשאלה לגבי מקרים שיכולה להיות להם השלכה למחאה אזרחית. אני מדברת על אלימות, ולא בחתרנות בהכרח, וזה מוסבר לחלוטין לאירועים אלימים ולא אלימות סתם או אלימות הקשורה לייעדי שב"כ. העניין הוא לא תוכן המחאה אלא למה זה יכול להתדרדר.

כבוד השופט נ' הנדל:

הקושי הוא, שכמעט כל מחאה קשורה לאיזה חשש של הפרת סדר ציבורי כזה. אם תהיה מחאה למשל נגד המלחמה או בעדה, זה מה שקורה תמיד. זה לא מספיק לטעמי לומר כי אתם לא עושים את זה. אני מתרכז בעניין של משהו קונקרטי: יש את שיחת הבירור או אזהרה. מה שציננתם בתגובה שאם מישהו שואל אני חייב להשיב אומרים לו לא, או כן. שאלתי היא, כאשר אותו אדם בא מסדירים את זה מיד או רק מי ששואל את השאלה. מה אתם אומרים למי שבא לשיחה כזו? האם כללי המשחק מוצגים לו מראש או רק אם הוא שואל?

כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין:

נלך חצי צעד אחורה, כאשר מתקשרים לפלוגי ומבקשים ממנו להגיע. האם אומרים לו כי הוא לא מוכרח לבוא או שאומרים לו אחרת? יש למעשה משהו מלחיץ בעניין זה. אף במדינה דמוקרטית ופתוחה דבר זה מלחיץ אם מישהו היה מקבל שיחת טלפון מהשב"כ. מה המתווה העובדתי במקרה זה?

כבוד השופט נ' הנדל:

זה לא רק מלחיץ זה עלול להטעות. זה לא חתונה אם אתה מוזמן ואתה בוחר אם לבוא או לא. כאן הוא חייב להגיע.

עו"ד בריסקמן: התשובה היא לא חד משמעית אלא מורכבת. לא תמיד זה נאמר.

כבוד השופט צ' זילברטל:

יש לנו דוגמאות שצורפו לעתירה, טופס משטרתי שכתוב עליו "בירור". מה עלי להבין מזה? אני לא יודע שמאחורי זה מסתתר שב"כ. האם אני חייב לבוא יכול לבקש דחיה? אני לא מדבר על הפעיל הפוליטי המנוסה שיודע להתחכם חזרה. אני מנסה לחשוב כי הרוב הם לא כאלה.

כבוד השופט נ' הנדל:

מה התשובה לגבי מה ששאלתי, מסבירים לו זאת מראש?

עו"ד בריסקמן: חד משמעית אוכל לומר כי אם אדם שזה בא ממנו חד משמעית מאפשרים לו. הם שוקלים לעבור לשלב הבאה.

כבוד השופט נ' הנדל:

זה מעורר קושי. מי שיודע לשאול אין מה לדאוג לו. מה לגבי מי שלא יודע? הוא הרי במצב שהוא חושגב שהוא צריך להשתתף במשהו שהוא לא חייב להשתתף. אולי זה יוצר קושי.

עו"ד בריסקמן: אמרתי את התשובה ככל שהיא מספקת או לא.

כבוד השופט צ' זילברטל:

מה לגבי האלימות שיש חשש שזה יתדרדר למצב קשה יותר. למשל מתארגנים לעצומה של רשות שדות התעופה זה למשל יכול לשתק את המדינה.

עו"ד בריסקמן: זה לא עניין של שב"כ.

כבוד השופט צ' זילברטל:

מה לגבי המחאה של ועדות ברור?

עו"ד בריסקמן: הנושאים של יחסי יהודים ערבים במדינת ישראל, יש לכך השלכות הרבה מעבר. אם כל המדינה תהיה משותקת זה לא משליך על הבטחון הכללי של המדינה. אין ספק כי אירוע שמתפתח לאלימות בהר הבית יש לזה השלכות הרבה מעבר למקום עצמו ולירושלים. ישנן הפגנות שלא קשורים לבטחון המדינה. כך גם לגבי מצב ברור.

כבוד השופט צ' זילברטל :

מה לגבי בית ספר דו לשוני? יש שם יהודים וערבים ויש של חומר נפץ, ראינו.

עו"ד בריסקמן: אנו מדברים על מהומות על רקע לאומני. הם יכולים להוביל לדברים אחרים. יכולים להיות מהומות שיש להם השלכה לגבי בטחון המדינה.

כבוד השופט נ' הנדל :

אם למשל הבדואים בנגב ירצו לעשות מחאה על תנאיהם, זה ייכנס לקטגוריה שלנו. ככל שהגדרה רחבה יותר, כך גם צריך שיהיה יותר סדר ושיקפות.

עו"ד בריסקמן: זה לא שזימנו את כל פעילי המחאה. מדובר בבודדים. הם לא מנעו את ההפגנות הללו.

כבוד השופט נ' הנדל :

נניח שאתם לא רוצים לנצל את הכח. אז איך אתם מפעילים את הכח? אולי ישנם דברים שאנו לא צריכים לעשות. אם זה משהו נקודתי צריכים להבין את זה יותר. זה הפך למשהו מאוד רחב לפי ההגדרה הרחבה הזו. יש הגיון בכך.

עו"ד בריסקמן: השב"כ אמון על בטחון המדינה. החוק הסמיך אותו לזה. היה עדיף שההשלכות הבטחוניות היו אחרות. מצד שני ברור שכאשר מגינים על בטחון המדינה עלולות להיפגע גם הזכויות. אי אפשר להוציא מהמטריה של בטחון המדינה את הדברים הנוגעים לזה. השאלה היא מה לגבי הנהלים שעושים זאת וכמה זה נעשה בפועל. אין להוציא מהגדרת בטחון המדינה כי למעשה בטחון המדינה עלול להיפגע.

כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין :

אנו מדברים בשני רבדים: האחד ויכוח על גבולות הבטחון והרובד של היישום של גבולות הבטחון. נניח שהגדרה זו היא נכונה ההלחצה של האדם כאשר קוראים לו לבירורים הללו בתחום האפור היא שאלה שני.

עו"ד בריסקמן: נכון, אין ספק ותוכלו לראות את זה בחלק החסוי בנוהל יש רגישות לנוהל החסוי.

כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין :

בשלב זה נעיין תחילה בנוהל החסוי.

ביהמ"ש מעיין בנוהל החסוי שמוגש לו מב"כ המשיבים.

כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין :
נקיים ישיבה נוספת שתחולק לשניים: החלק האחד, זה בהמשך לעיון בחומר החסוי במעמד צד אחד כדי שנוכל להתייחס לחומר. החלק השני יהיה במעמד שני הצדדים. לאחר מכן נחליט.

עו"ד יקיר: אנו סבור כי עדיף שהדיון יתנהל בנוכחות שני הצדדים. זהו נוהל ואינני סבור שאנו לא צריכים להיות בדיונים. יש לי את הסיווג הגבוה ביותר, עינתי בחומר של וענונו ויש לי סיווג גבוה.

כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין :
אם החומר הוגש במעמד צד אחד, יש צורך לברר זאת.

עו"ד יקיר: אם החומר מוגש לביהמ"ש זה אמור להיות מוגש גם אלינו אלא אם כן יש סיבה הגיונית.

כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין :
התחלנו רק לעיין בחומר. זה גם עונה על השאלות שעלו כאן קודם. יש התייחסות לפרוצדורות אלה.

עו"ד יקיר: יש לצמצם את השימוש בחומר הסודי.

כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין :
בכך, סיימנו את הישיבה להיום. החומר הזה למען הסדר הטוב, יישמר בכספת ביהמ"ש ויעמוד לעיונו.

ניתנת החלטה.